

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

№ 1/9-406 від 10 серпня 2021 року

Керівникам департаментів (управлінь)
освіти і науки обласних, Київської міської
державних адміністрацій
Керівникам закладів дошкільної освіти

Щодо окремих питань діяльності закладів дошкільної освіти у 2021/2022 навчальному році

Протягом 2020/2021 навчального року заклади дошкільної освіти (далі - ЗДО) спрямували діяльність на створення та забезпечення здорового, безпечного, комфортного середовища для всіх учасників освітнього процесу, підвищення якості освітньої діяльності закладу. Ці завдання залишаються пріоритетними і в новому навчальному році.

Головне - досконало вивчити та оцінити якість освітньої діяльності й отримати інформацію про реальний стан справ у ЗДО. Ця інформація дозволить побачити переваги й недоліки в організації освітнього процесу, підкаже можливі шляхи підвищення якості освітньої діяльності. На допомогу керівникам закладів Державною службою якості освіти України (далі - ДСЯО) розроблено методичні рекомендації з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах дошкільної освіти (наказ МОН від 30.11.2020 № 01-11/71).

Звертаємо особливу увагу на те, що внутрішня система забезпечення якості освіти створюється не на папері, а в освітньому просторі, в управлінській та освітній діяльності. Положення про цю систему є важливим етапом її розбудови. Воно має лише зафіксувати спільно вироблені управлінські рішення, які описують компоненти якості освіти, процедури їх функціонування, способи оцінювання. Робочою групою, створеною відповідно до наказу ДСЯО, розроблено поради для директора закладу дошкільної освіти з питань розбудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти, з яким найближчим часом можна буде ознайомитися на офіційних сайтах МОН та ДСЯО. Поліпшенню якості освітньої діяльності сприятиме також вивчення та впровадження в практику роботи ЗДО нового державного стандарту дошкільної освіти - Базового компонента дошкільної освіти (далі - БКДО).

БКДО представляє взаємозв'язок між цінностями дошкільної освіти, її напрямками та процесом формування досвіду дитини в різних видах діяльності.

Це забезпечує освітній результат - компетентність дитини старшого дошкільного віку. Компетентність є і результатом освіти, і особистісним

надбанням кожної дитини. Вона відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості дитини, а саме:

- емоційно-ціннісне ставлення;
- сформованість знань;
- здатність до активного, творчого впровадження набутого досвіду та відповідні навички.

Радимо продовжувати вивчення документа, скориставшись методичними рекомендаціями до оновленого БКДО (лист МОН від 16.03.2021 № 1/9-1481) та інформацією, розміщеною на сайтах: МОН (розділ «Дошкільна освіта»), ДУ «Український інститут розвитку освіти».

Відповідно до Закону України «Про освіту» усім закладам освіти надано автономію у виборі основних пріоритетних напрямів та завдань в організації освітнього процесу, орієнтуючись на детальний та конструктивний аналіз результатів освітньої діяльності в минулому навчальному році.

Освітня діяльність ЗДО здійснюється на основі розробленого плану роботи на навчальний рік і літній період, що схвалюється педагогічною радою закладу та затверджується його керівником. План роботи ЗДО є одним із основних документів, який регламентує його діяльність упродовж навчального року та літнього періоду. У листі МОН від 07.07.2021 № 1/9-344 департаментам освіти і науки обласних, Київської міської державних адміністрацій та інститутам післядипломної педагогічної освіти надано рекомендації щодо створення плану роботи ЗДО, його розділів і змісту, аналізу діяльності закладу та процесу постановки завдань на рік.

Забезпечення змісту дошкільної освіти реалізується згідно з освітніми програмами розвитку дітей та навчально-методичними посібниками, затвердженими в установленому порядку МОН. Інформація про них буде розміщена за посиланням (https://go.gl/1.7_Y_maJ). Наголошуємо, що ЗДО може обрати програму для організації освітнього процесу з дітьми з переліку комплексних, парціальних освітніх програм, рекомендованих МОН, і може самостійно розробити власну програму.

Якісно досягти поставленої мети та реалізувати поставлені завдання можна лише в тісній співпраці з батьками дітей, також - за дієвої підтримки засновників ЗДО, органів управління освітою, центрів професійного розвитку педагогічних працівників.

Зважаючи на численні звернення з різних питань від працівників ЗДО, Міністерство звернулося до обласних, Київської державних адміністрацій щодо сприяння розвитку мережі закладів дошкільної освіти (відділень, груп) з різних типів та форм власності та належного фінансування галузі дошкільної освіти (лист МОН від 29.06.2021 № 1/9-337).

Також інформуємо, що Міністерством розроблено проект Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» та проект Професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти», які пройшли громадське обговорення.

Щодо створення безпечних умов освітнього процесу.

Однією з основних складових загальної системи управління закладом освіти є система управління охороною праці та безпекою життєдіяльності.

Відповідальність за організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності у ЗДО покладено на керівника закладу, який забезпечує:

- планування заходів з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- складання звітності за встановленими формами;
- організацію контролю за дотриманням вимог законодавчих і нормативно-правових актів з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- проведення профілактичної роботи щодо запобігання травматизму серед учасників освітнього процесу;
- проведення інструктажів з охорони праці;
- організацію навчання працівників ЗДО та перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки, цивільного захисту тощо.

Для організованого початку нового навчального року рекомендуємо використовувати інструктивно-методичні матеріали щодо порядку підготовки закладу освіти до нового навчального року та опалювального сезону з питань цивільного захисту, охорони праці та безпеки життєдіяльності (лист МОН від 29.07.2020 № 1/9-406).

Наголошуємо, що відповідно до Положення про організацію роботи з охорони праці та безпеки життєдіяльності учасників освітнього процесу в установах і закладах освіти, затвердженого наказом МОН від 26.12.2017 № 1669, керівник закладу освіти є відповідальним за створення безпечних умов та не дозволяє проведення освітнього процесу за наявності шкідливих та небезпечних умов.

Організація освітнього процесу в разі епідемічної небезпеки.

Навчальний рік у закладі дошкільної освіти починається 1 вересня і закінчується 31 травня наступного року. Літній період починається 1 червня і закінчується 31 серпня.

Рівень епідемічної небезпеки визначається рішенням Державної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій.

Згідно з підпунктом 2 пункту 2 розділу II «Прикінцеві положення» Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України,

спрямованих на запобігання виникнення і поширення коронавірусної хвороби (COVID-19)» на період встановлення карантину власником установи, організації або уповноваженим органом може змінюватися режим роботи закладу.

В умовах запровадження посиленіх протиепідемічних заходів на територіях зі значним поширенням гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, особливо важливо забезпечити права дітей на здобуття дошкільної освіти (лист МОН від 23.04.2020 № 1/9-219).

Звертаємо увагу, що Міністерством цифрової трансформації України спільно з вітчизняними і міжнародними експертами та партнерами створено Національну онлайн-платформу з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта», на якій безкоштовно можуть пройти навчання батьки дітей, педагоги, керівники ЗДО.

На платформі розміщені освітні серіали (наприклад, «Базові цифрові навички», «Цифрова грамотність для педагогів», серіал для батьків «Безпека дітей в інтернеті» тощо), онлайн сервіси для педагогів, базові курси тощо.

Отримані навички допоможуть ефективно та безпечно застосовувати технології в роботі та навчанні, підвищувати професійний та особистісний розвиток.

Міністерство освіти і науки України активно приєднується до проектів цифрової трансформації у ключових сферах. Реалізація цих проектів передбачає впровадження цифрових сервісів в освіту і науку, автоматизацію освітніх та управлінських процесів. Зокрема, впровадження проекту «Цифровізація дошкільної, загальної середньої та позашкільної освіти (е-Школа)».

Організація харчування дітей.

Актуальним питанням для ЗДО є упровадження нових норм з питань організації харчування дітей з 1 вересня 2021 року. За ініціативи Всеукраїнської громадської організації «Асоціація працівників дошкільної освіти» організовано робочу групу з розробки чотиритижневого сезонного меню для ЗДО та технологічних карток до нього. У її складі – представники МОЗ, МОН, Національного університету харчових технологій, керівники, медичні сестри з дієтичного харчування закладів дошкільної освіти та технологи громадського харчування Вінницької, Волинської, Дніпропетровської, Донецької, Житомирської, Запорізької, Київської, Сумської, Чернівецької областей. Нині триває робота щодо розроблення технологічних карток за усіма видами страв та апробація приготування страв на різному обладнанні.

Інформуємо також, що Міністерство освіти і науки України та Міністерство охорони здоров'я України надали спільне роз'яснення (лист від 07.07.2021 №

26-04/19995/2-21) обласним, Київській міській державним адміністраціям, органам місцевого самоврядування, засновникам закладів дошкільної, загальної середньої освіти щодо окремих питань організації харчування у 2021-2022 роках у закладах дошкільної, загальної середньої освіти. Міністерством охорони здоров'я у листі від 22.06.2021 № 26-04/18273/2-21 надано роз'яснення щодо дотримання норм харчування в закладі освіти, а також розміщено таблиці з нормами відходів і втрат продовольчої сировини та продуктів харчування під час кулінарної обробки, хімічним складом та енергетичною цінністю продуктів харчування. Радимо скористатися наданою інформацією при розробленні технологічних карток та чотиритижневого сезонного меню.

Звертаємо увагу на те, що Кабінет Міністрів України ухвалив постанову від 28 липня № 786, якою внесено зміни до норм харчування у закладах освіти та дитячих закладах оздоровлення і відпочинку, затверджених постановою КМУ від 24 березня 2021 року. У змінах доповнено групи харчових продуктів, що використовуються для організації харчування в межах встановлених норм такими позиціями, як олія соняшникова та кукурудзяна, зернові культури (наприклад, гречка), плоди сушені (наприклад, шипшини), молоко безлактозне; уточнено кількість певних груп харчових продуктів, а також частоту їх включення до певних прийомів їжі; уніфіковано термінологію, що зазначена в нормах харчування з тією, що використовується в технологічній документації на страви та вироби; розширено інформацію про харчові продукти щодо вмісту глютену для організації дієтичного харчування.

Актуальними питаннями для ЗДО є також питання фінансування, оплата праці, забезпечення кадрами, медичне обслуговування тощо. Міністерство проаналізувало суть звернень від закладів і акцентує увагу на таких питаннях.

Штатні нормативи.

Основний документ, яким слід керуватися при розв'язанні питань щодо штатного розпису закладів дошкільної освіти - Типові штатні нормативи дошкільних навчальних закладів, затверджені наказом МОН від 04.11.2010 № 1055. Керівникам ЗДО надано право у разі виробничої необхідності змінювати штатні розписи або вводити посади (крім керівних), не передбачені штатними нормативами для цього закладу, в межах фонду оплати праці, доведеного лімітними довідками на відповідний період. Заміна посад працівників може здійснюватися лише в межах однієї категорії персоналу (педагогічний, господарсько-обслуговуючий). У разі виробничої необхідності за рахунок спеціального фонду ЗДО можуть бути введені додаткові посади. Штатний розпис закладів формується з урахуванням типу закладу, кількості груп та їх наповнюваності, режиму роботи, площ приміщень закладу. Кількість штатних одиниць за усіма посадами, у тому числі за посадою «вихователь інклюзивної групи» обраховують з

урахуванням педагогічного навантаження, визначеного статтею 30 Закону України «Про дошкільну освіту».

Атестація педагогічних кадрів без відповідної освіти.

Відповідно до частини першої статті 30 Закону України «Про дошкільну освіту», педагогічний працівник закладу дошкільної освіти - особа з високими моральними якостями, яка має вищу педагогічну освіту за відповідною спеціальністю та/або професійну кваліфікацію педагогічного працівника, забезпечує результативність та якість роботи, а також фізичний і психічний стан якої дозволяє виконувати професійні обов'язки.

Типове положення про атестацію педагогічних працівників, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 06.10.2010 № 930 (зі змінами), передбачає можливість присвоєння кваліфікаційних категорій педагогічним працівникам, які не мають відповідної педагогічної освіти (пункт 4.10.)

Підвищення кваліфікації.

Педагогічні працівники мають право самостійно обирати конкретні форми, види, напрями та суб'єктів надання освітніх послуг з підвищення кваліфікації. Роз'яснення містяться в Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 № 800.

Педагогічна робота.

Наказом Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про умови роботи за сумісництвом працівників державних підприємств, установ і організацій» від 28.06.1993 № 43 затверджено Перелік робіт, які не є сумісництвом. Згідно з пунктом 3 Переліку не вважають сумісництвом педагогічну роботу з погодинною оплатою праці в обсязі не більш як 240 годин на рік. Таку педагогічну роботу можуть виконувати керівники ЗДО як впродовж основного робочого часу, так і за його межами на різних посадах.

Виконання цієї роботи в робочий час - лише з дозволу керівника відповідного органу управління освітою.

Благодійна допомога.

ЗДО має право отримувати благодійну допомогу винятково на добровільній основі відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 04.08.2000 № 1222 «Про затвердження Порядку отримання благодійних (добровільних) внесків і пожертв від юридичних та фізичних осіб бюджетними установами і закладами освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, культури, науки, спорту та фізичного виховання для потреб їх фінансування» (зі змінами) з обов'язковим оформленням відповідної документації та відображенням у бухгалтерському обліку та звітуванням про використання благодійних та спонсорських коштів.

Прийом дітей.

Директор зараховує дітей до державного (комунального) закладу дошкільної освіти протягом календарного року на вільні місця в порядку черговості надходження заяв про зарахування. Переведення вихованців з однієї вікової групи до іншої в межах одного закладу та формування його новостворених груп здійснюють щороку наприкінці літнього періоду, але не пізніше 31 серпня. На підставі документів, перелік яких визначено Положенням про заклад дошкільної освіти, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.03.2003 № 305 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 27 січня 2021 р. № 86), директор має зараховувати дитину до закладу своїм наказом. Наказ може бути як індивідуальний (на зарахування однієї дитини), так і на зарахування групи дітей.

Державний нагляд (контроль).

Права та обов'язки суб'єкта господарювання (заклад дошкільної освіти є одним із них) визначено Законом України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності». Під час здійснення державного нагляду (контролю) керівник закладу має право бути поінформованим про права й обов'язки.

Здійснення заходів державного нагляду (контролю) різними органами державного нагляду (контролю) з одного й того самого питання заборонено.

Створення безбар'єрного простору та організація роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (далі - діти з ООП).

Стратегічними цілями, визначеними Національною стратегією зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року, затвердженою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 366-р, є створення інклюзивного освітнього середовища, яке задовольняє освітні потреби всіх учасників освітнього процесу.

Наголошуємо, що необхідними умовами формування інклюзивного середовища у ЗДО є: подолання соціальних бар'єрів, створення універсального дизайну та розумних пристосувань у закладах освіти, впровадження педагогіки партнерства, створення безбар'єрного фізичного простору.

Питання підтримки дітей з ООП в умовах ЗДО є на перетині функцій багатьох фахівців, кожен із яких має діяти в межах своєї компетенції. Ефективність цього процесу залежить також від компетентностей керівника й педагогів закладу.

У зв'язку з цим та з метою розвитку компетентностей керівників, педагогів закладів дошкільної освіти, необхідних для ефективної організації інклюзивного освітнього середовища та надання підтримки в освітньому процесі здобувачам освіти з ООП, наказом Міністерства освіти і науки України від 23.04.2021 № 457 «Про затвердження типових програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників» затверджено:

- Типову програму підвищення кваліфікації керівників закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами;
- Типову програму підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами;
- Типову програму підвищення кваліфікації асистентів вихователів закладів дошкільної освіти щодо надання підтримки в освітньому процесі дітям з особливими освітніми потребами.

Постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2021 № 765 «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами» визначено зміни до Положення про інклюзивно-ресурсний центр, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545, та інших нормативно-правових актів, а саме:

- усунуто норми щодо нижньої межі віку дитини для проведення комплексної оцінки потреб. Якщо раніше центри опікувались дітьми віком від 2 до 18 років, то відтепер звертатися до них зможуть батьки дітей від народження;
- уточнено завдання інклюзивно-ресурсних центрів (далі - ІРЦ). Зокрема, основними є: проведення комплексної оцінки, у тому числі повторної, та здійснення системного кваліфікованого супроводу осіб у разі встановлення у них особливих освітніх потреб; надання рекомендацій закладам освіти щодо розроблення індивідуальної програми розвитку особи; забезпечення участі педагогічних працівників ІРЦ в діяльності команди психолого-педагогічного супроводу особи з ООП; надання психолого-педагогічних, корекційно-розвиткових та інших послуг дітям з ООП (дітям раннього та дошкільного віку, які не відвідують заклади дошкільної освіти; дітям, які здобувають освіту у формі педагогічного патронажу); визначення потреби в асистенті дитини та/або супроводі дитини з ООП в інклюзивній групі; визначення рівня підтримки особи з ООП в закладі освіти тощо;
- затверджено категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів).

Звертаємо увагу, що відповідно до внесених змін за результатами проведеної фахівцями ІРЦ комплексної оцінки визначаються: наявність чи відсутність у дитини особливих освітніх потреб та у разі їх наявності вказується категорія(ї) (тип(и)) особливих освітніх потреб (труднощів); напрями, рівень та обсяг підтримки особи з ООП в освітньому процесі, у тому числі обсяг психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, які надаються особам з ООП в закладах освіти; надаються рекомендації щодо складення, виконання, коригування індивідуальної програми розвитку в частині надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, змісту, форм та методів навчання відповідно до потенційних можливостей дитини, створення належних умов для навчання залежно від порушення розвитку дітей з ООП

(доступність приміщень, особливості облаштування робочого місця, використання технічних засобів); визначається термін повторної психологопедагогічної оцінки розвитку особи тощо.

Постановою Кабінету Міністрів України від 28 липня 2021 року № 769 внесено зміни до Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти, затвердженого постановою КМУ від 10 квітня 2019 року № 530. Зокрема, передбачено упровадження диференційованого підходу до забезпечення підтримки дітей з ООП, затверджено нову форму індивідуальної програми розвитку особи, визначено рівні підтримки в освітньому процесі дітей під час інклюзивного навчання. Звертаємо увагу, що постанова № 769 набирає чинності з 1 січня 2022 року.

Відповідно до внесених змін індивідуальна програма розвитку особи складається на навчальний рік (у разі потреби за рішенням команди психолого-педагогічного супроводу - на літній період), переглядається тричі на рік (у разі потреби частіше) з метою її коригування та зберігається в закладі дошкільної освіти не менше ніж три роки, а також обліковується в системі автоматизації роботи ІРЦ.

Фінансування надання послуг дитині з ООП в умовах інклюзії з 1 січня 2022 року залежатиме від рівня підтримки в освітньому процесі. Зокрема, перший рівень підтримки дитини з ООП не передбачає додаткового фінансування, другий-п'ятий рівень підтримки - фінансування визначається відповідно до потреб дитини для проведення (надання) корекційно-розвиткових та психолого-педагогічних занять (послуг), оплати послуг асистента вихователя, закупівлі додаткових засобів для навчання.

У разі наявності висновку ІРЦ, що не містить інформації про рівень підтримки, то його визначає команда психолого-педагогічного супроводу спільно з фахівцем ІРЦ, що здійснював комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку особи (далі - комплексна оцінка).

Також наголошуємо, що відповідно до Положення про заклад дошкільної освіти, для зарахування дитини з ООП до спеціального ЗДО (спеціальної групи), інклюзивної групи до заяви про зарахування додається висновок ІРЦ про комплексну оцінку. Якщо у висновку ІРЦ не вказано термін повторної психолого-педагогічної оцінки розвитку особи, то вона проводиться у разі: переходу дитини з ООП з дошкільного закладу освіти в заклад загальної середньої освіти; переведення дитини із спеціального закладу дошкільної освіти до інклюзивної (спеціальної) групи закладу дошкільної освіти; надання рекомендації команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП закладу дошкільної освіти (пункт 34 Положення про інклюзивно-ресурсний центр).

Протидія та профілактика булінгу в закладі дошкільної освіти.

Особливої уваги потребують питання з попередження насильства та жорстокого поводження з дітьми в сучасному суспільстві.

Законом України «Про освіту» передбачено, що засновник закладу освіти або уповноважений ним орган (особа) здійснює контроль за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) в закладі освіти; сприяє створенню безпечного освітнього середовища в закладі освіти та вживає заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу. А керівник закладу освіти в межах наданих йому повноважень забезпечує створення у закладі освіти безпечного освітнього середовища, вільного від насильства та булінгу (цькування).

Нагадуємо, що «Порядок реагування на випадки булінгу (цькування)» та «Порядок застосування заходів виховного впливу», затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 28.12.2019 № 1646 та зареєстровані в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2020 за № 11/34394.

Для ефективної роботи з даного питання радимо скористатися матеріалами спеціальної рубрики: «Корисні посилання щодо теми антибулінгу», яка розміщена на офіційному сайті Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/korisni-posilannya-shodo-temi-antibulingu>).

Заступник Міністра

Віра Рогова